

ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РУХУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Олександр Андрійчук,
Здобувач вищої освіти,
Перший (бакалаврський) рівень, 4 курс,
ННІ Економіки і права
Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця

Науковий керівник: канд. екон. наук, доцент Ірина Башук,
доцент кафедри обліку і бізнес-консалтингу,
Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця

У сучасних умовах трансформації економічного середовища та посилення конкуренції питання ефективного управління ресурсним потенціалом підприємства набувають особливої актуальності. Виробничі запаси як складова оборотних активів забезпечують безперервність виробничого процесу та формують матеріальну основу створення готової продукції. Від рівня організації їх обліку та інформаційного забезпечення залежить обґрунтованість управлінських рішень, спрямованих на оптимізацію витрат і підвищення результативності діяльності суб'єкта господарювання.

У цьому контексті особливого значення набуває формування ефективної системи обліково-інформаційного забезпечення руху виробничих запасів, яка інтегрує облікові, аналітичні та контрольні функції.

Виробничі запаси доцільно розглядати як економічну категорію, що відображає сукупність матеріальних ресурсів, призначених для використання у виробничому процесі з метою створення продукції, виконання робіт або надання послуг. Вони характеризуються одноразовою участю у виробництві та повним перенесенням своєї вартості на собівартість виготовленої продукції. [1]

У науковій літературі існують різні підходи до класифікації виробничих запасів, що базуються на їх функціональному призначенні, економічному змісті та ролі у виробничому процесі. Найбільш поширеним є поділ на сировину і матеріали, купівельні напівфабрикати, допоміжні матеріали, паливо, запасні частини та інші матеріальні ресурси.

Систематизація запасів за відповідними класифікаційними ознаками створює передумови для підвищення аналітичності облікової інформації та ефективності управління ними.

Організація бухгалтерського обліку виробничих запасів передбачає визначення сукупності методів, процедур і регламентів, що забезпечують відображення операцій з їх руху у системі рахунків бухгалтерського обліку. Відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, узагальнення інформації про наявність і рух виробничих запасів здійснюється на рахунку 20 «Виробничі запаси».

Важливим елементом є організація аналітичного обліку, який ведеться за видами запасів, місцями їх зберігання та матеріально відповідальними особами.

Такий підхід забезпечує деталізацію інформації та підвищує рівень контролю за використанням ресурсів. [2]

Первинний облік руху запасів базується на використанні уніфікованих форм документів, що фіксують господарські операції, пов'язані з їх надходженням, внутрішнім переміщенням та вибуттям. Документальне оформлення є основою формування достовірної облікової інформації.

Інформаційне забезпечення руху виробничих запасів слід розглядати як цілісну систему формування, обробки та передачі даних, необхідних для прийняття управлінських рішень. Воно охоплює сукупність інформаційних потоків, що виникають у процесі здійснення господарських операцій, та забезпечує їх трансформацію у релевантну управлінську інформацію.

Основними характеристиками якісного інформаційного забезпечення є достовірність, своєчасність, повнота, порівнянність та доступність. Недостатній рівень інформаційного забезпечення може призводити до прийняття неефективних управлінських рішень, що негативно впливає на результати діяльності підприємства. Важливу роль відіграє інтеграція облікової інформації з аналітичними та плановими підсистемами, що забезпечує комплексний підхід до управління запасами. [3]

Оцінка виробничих запасів є ключовим елементом їх обліку, оскільки визначає величину витрат, що включаються до собівартості продукції. Вибір методу оцінки вибуття запасів здійснюється підприємством самостійно та закріплюється в обліковій політиці.

Серед основних методів оцінки виділяють метод ідентифікованої собівартості, метод середньозваженої собівартості та метод FIFO. Кожен із зазначених методів має свої переваги та обмеження, що зумовлює необхідність їх обґрунтованого застосування залежно від специфіки діяльності підприємства.

Застосування відповідного методу оцінки впливає на фінансові результати та показники фінансової звітності, що підвищує значущість даного аспекту облікової політики.

Сучасні тенденції розвитку економіки характеризуються активним впровадженням цифрових технологій у систему бухгалтерського обліку. Автоматизація процесів обліку виробничих запасів сприяє підвищенню оперативності обробки інформації, зменшенню ймовірності помилок та покращенню якості облікових даних. [4]

Використання інтегрованих інформаційних систем класу ERP дозволяє забезпечити комплексне управління ресурсами підприємства, включаючи планування, облік і контроль руху запасів. Крім того, перспективним напрямом є застосування технологій штучного інтелекту для прогнозування потреб у матеріальних ресурсах та оптимізації складських запасів.

Контроль за рухом виробничих запасів є невід'ємною складовою обліково-інформаційної системи підприємства. Він реалізується через проведення інвентаризації, внутрішнього аудиту та аналізу відхилень фактичних показників від планових.

Аналітичне забезпечення передбачає використання системи показників,

що характеризують ефективність використання запасів, зокрема їх оборотність, рівень забезпеченості та структуру. Результати аналізу слугують основою для прийняття управлінських рішень щодо оптимізації обсягів запасів та підвищення ефективності їх використання. [5]

Удосконалення обліково-інформаційного забезпечення руху виробничих запасів передбачає реалізацію комплексу заходів, спрямованих на підвищення ефективності облікових і управлінських процесів. До основних напрямів належать:

впровадження сучасних інформаційних технологій та автоматизованих систем обліку;

удосконалення методики оцінки та обліку запасів;

підвищення рівня внутрішнього контролю;

оптимізація документообігу;

розвиток аналітичного інструментарію управління запасами.

Особливого значення набуває інтеграція облікової, аналітичної та управлінської інформації в єдину інформаційну систему підприємства.

Таким чином, обліково-інформаційне забезпечення руху виробничих запасів є складною багаторівневою системою, що поєднує облікові, інформаційні та аналітичні компоненти. Її ефективна організація забезпечує формування якісної інформаційної бази для управління матеріальними ресурсами підприємства.

В умовах цифровізації економіки та зростання вимог до якості управлінської інформації особливої актуальності набуває вдосконалення облікових процесів, впровадження сучасних інформаційних технологій та розвиток аналітичного забезпечення, що сприятиме підвищенню ефективності діяльності підприємств та їх конкурентоспроможності.

Інформаційні джерела:

1. Тарлопов, І. О. Організація бухгалтерського обліку на підприємствах в умовах цифрової економіки. / І. О. Тарлопов // Інвестиції: практика та досвід. – 2020. – № 17-18. – С. 24–28. DOI: [10.32702/2306-6814.2020.17-18.24](https://doi.org/10.32702/2306-6814.2020.17-18.24)

2. Бухгалтерський облік в умовах впровадження інформаційних технологій і систем./ О., Лемішовська, В. Лінинська, // Економіка та суспільство. – 2022. – №44. DOI: [10.32782/2524-0072/2022-44-23](https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-23)

3. Кулік А.В., Самойленко А.А., Маляр Д.В. Управління товарними запасами підприємства в умовах економічної нестабільності. *Вісник Університету «Україна»*. Серія «Економіка, менеджмент, маркетинг». 2021. №5(32). URL: <https://economics.com.ua/s78-upravlinnya-tovarnimi-zapasami-pidpriemstva-v-umovah-ekonomichnoyi-nestabilnosti>

4. Кривешко О. В., Шпарик Я. Я., Мельник Н. В. Особливості управління запасами в кризових умовах. *Ефективна економіка*. 2022. № 5. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=10301>

5. Безручук С. Л., Грабчук І. Л. Основні концепції впливу цифровізації на якість бухгалтерського обліку. / С. Л., Безручук І. Л. Грабчук // Економіка, управління та адміністрування. – 2021. – № 4(98). – С. 69-74. DOI: [https://doi.org/10.26642/ema-2021-4\(98\)-69-74](https://doi.org/10.26642/ema-2021-4(98)-69-74)